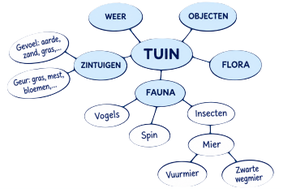
ALLEREERST: HOE WERKT LEREN?

... EN HOE PAKKEN WE DAT DAN BEST AAN IN DE KLEUTERKLAS

Voorbeeld cognitief schema

Langetermijngeheugen (LTG)
= **permanente** opslagplaats met **onbeperkte capaciteit**, waarin kennis georganiseerd is in **cognitieve schema's**.

Cognitieve schema's zijn netwerken van concepten die logisch met elkaar verbonden zijn.

Lange termijn geheugen (LTG) is de motor achter ons functioneren. Het stelt ons in staat om betekenis te geven aan de wereld, situaties te voorspellen en doelgericht te denken en te handelen.

Werkgeheugen: Informatie uit de zintuigen komt eerst in het werkgeheugen, dat maar een **beperkte capaciteit** heeft en informatie slechts **kort vasthoudt.**

Door **herhaling** wordt informatie versterkt en vergroot de kans dat ze wordt opgeslagen in het langetermijngeheugen.
Bij kleuters helpen **vaste routines en voorspelbare structuren** om het werkgeheugen minder te belasten, zodat er meer ruimte is om nieuwe informatie te verwerken en te onthouden.

(Kleuters & leren, p.15-33)

OMGEVING

ZINTUIGLIJKE WAARNEMING

Hoe **kwalitatiever** de waarneming, hoe krachtiger het verdere verwerkingsproces.

selectie

WERKGEHEUGEN
= korte opslagplaats, beperkte capaciteit.
Onverwerkte informatie gaat verloren.

Coderen: nieuwe kennis koppelen aan bestaande cognitieve schema's, betekenis geven en verbanden leggen.

coderen

oproepen

LANGETERMIJN-GEHEUGEN
= permanente opslagplaats met onbeperkte capaciteit.

(Kleuters & leren, p.15-33)

FUNDAMENTEEL LEREN

= permanente verandering in LTG door:

Aanvullen: nieuwe kennis wordt gekoppeld aan een bestaand schema. Bijv. vuurmier aan insecten.
Aanpassen: nieuwe kennis botst met een bestaand schema, waardoor het schema wordt aangepast.

—> Wil je hier nog meer over lezen? Check het boek Breindidactiek van Gerjanne Dirksen

MUST DO'S OM KLEUTERS TOT LEREN TE BRENGEN

...denk ook aan de betrokkenheidsverhogende factoren!

CREËER EEN POSITIEF KLASKLIMAAT

Zorg voor **warme, respectvolle relaties** en een **veilige sfeer**.

Geef kleuters **vertrouwen** om te **proberen**, **fouten te maken** en **vragen** te stellen.

Stimuleer interacties tussen kleuters en tussen kleuters en de leerkracht.

(Kleuterleerkracht & kleuters en leren)

VERTREK VANUIT DE WERKELIJKHEID EN WEK VERWONDERING OP

Bied **concrete materialen** en **échte ervaringen** aan: laat kleuters zien, voelen, horen, ruiken en ontdekken.

Zorg voor **krachtige impressies** die nieuwsgierigheid en verwondering opwekken.

Sluit aan bij de leef- en belevingswereld van kleuters en richt hun aandacht op relevante informatie. Durf deze wereld ook uit te breiden.

BOUW VOORT OP MOGELIJKHEDEN EN VOORKENNIS

Sluit aan bij wat kleuters al weten, kunnen en ervaren hebben.

Bied **voldoende uitdaging** en stem je aanbod af op de mogelijkheden van ieder kind.

Verbind nieuwe kennis met bestaande kennis via betekenisvolle, geïntegreerde activiteiten.

ZET KLEUTERS ACTIEF AAN HET DENKEN EN HANDELEN

Zorg voor **aantrekkelijke materialen en interactieve activiteiten.**

Laat kleuters **onderzoeken**, **experimenteren**, **bewegen**, **problemen oplossen** en **nadenken**.

Stimuleer de **verwerking van indrukken** via o.a. hervertellen, modeling, (begeleid) spel, instructie en expressie.

GEEF RUIMTE AAN INITIATIEF EN EIGEN INBRENG

Bied keuzemogelijkheden en **ruimte voor eigen ideeën** en interesses.

Laat kleuters **zelf oplossingen bedenken** en mee richting geven aan hun leerproces.

Begeleid en verrijk hun spel en denken met gerichte vragen en **ontwikkelingsgerichte interacties.**

HERHAAL, VERDIEP EN VERRIJK

Laat kleuters **opgedane kennis en ervaringen opnieuw ophalen en gebruiken.**

Bied kennis **herhaaldelijk** aan, verspreid over de tijd, in verschillende contexten en op verschillende manieren.

Bouw voort op eerdere indrukken en laat kleuters hun kennis verdiepen, verbreden en op verschillende manieren uitdrukken.

VANUIT DOELEN NAAR EEN THEMA-UITWERKING...

... EEN DOELGERICHT EN KENNISRIJK THEMA UITWERKEN

*Thema's geven kleur aan het kleuteronderwijs. Ze wekken **verwondering** op22, nodigen uit tot spel en onderzoek en helpen kleuters om nieuwe ervaringen en kennis met elkaar te verbinden. Een thema is daarbij niet in de eerste plaats een leuke context om activiteiten aan op te hangen, maar een middel om samen met kleuters **een stukje van de wereld beter te leren kennen**. Een kennisrijk thema bouwt niet alleen veel kennis op, maar vooral **samenhangende kennis**. Nieuwe kennis sluit aan bij wat kinderen al weten, wordt verbonden met andere kennis en keert op verschillende momenten terug.*

*De **leerplannen en minimumdoelen geven richting** aan wat we met kleuters willen bereiken en helpen ook om de **inhoud van onze thema's bewust vorm te geven**. Van daaruit denken we na over wat we willen dat kleuters kennen, kunnen en ervaren en bouwen we een breed en rijk thema op. Sterke impressies, onderzoeksvragen en betekenisvolle ervaringen vormen de basis, met ruimte voor de inbreng van kleuters. Nederlands, communicatie, wiskunde, levensbeschouwing en andere leergebieden worden doelgericht geïntegreerd. Doorheen dit alles zoeken we steeds naar een goede balans tussen **speelsheid, autonomie en doelgerichtheid** (zie later op pagina 4).*

SELECTEREN VAN EEN THEMA: 6 HANDVATTEN

1. **Een kennisrijk thema sluit aan bij de belevingswereld van kinderen, maar blijft daar niet in hangen. Het verruimt hun wereldkennis. Denk aan spiegels en vensters!**
2. **Kies een breed thema dat ruimte biedt voor deelaspecten uit verschillende kennisdomeinen.**
3. **Vertrek vanuit sterke impressies zodat elk kind (ongeacht de voorkennis) mee kan zijn in je thema.**
4. **Vermijd te smalle thema's zoals 'moederdag'. Verwerk deze subthema's in een groter en rijker thema.**
5. **Zorg dat kinderen door je thema toegang krijgen tot een nieuw stukje van de wereld (of een nieuwe inhoud), iets wat ze nog niet kennen, gezien hebben...**
6. **Betrek kinderen, laat ze meedenken over wat ze willen beleven en leren binnen het thema. Geef ze met andere woorden een stem in het proces.**

Voor de **inhoudelijke ruggengraat** van een thema kijken we in het bijzonder naar doelen uit kennisdomeinen *(zaakvakken)* zoals wetenschap en techniek, aardrijkskunde, geschiedenis en muzische vorming. Zij helpen bepalen welk stukje van de wereld we met kleuters willen leren kennen. Andere disciplines, zoals Nederlands en communicatie en wiskunde, worden altijd geïntegreerd in het thema. Niet elke discipline moet aan bod komen binnen elk thema, maar we zorgen voor een zo geïntegreerd mogelijke aanpak. Waar het thema **inhoudelijk** echt over moet gaan, dat vinden we voornamelijk in de doelen binnen de 'zaakvakken'. Het is helpend om na te denken over onderzoeksvragen, probleemstellingen om kleuters aan het denken te zetten en het leren te 'triggeren'. (Kleuters & leren, p.49-53)

VAN ACHTER NAAR VOOR DENKEN....

Omdat we vertrekken vanuit doelen is het zinvol om te bepalen wat je na dit thema wil bereikt hebben met je kleuters. Wat wil je dat ze kennen, kunnen, ervaren hebben als dit thema afgerond is?
Dit kan je bepalen vanuit de doelen van de zaakvakken, deze zullen richting geven om je thema uit te werken. Uiteraard komen hier nog doelen bij rond wiskunde, taal, enz.. deze integreer je **altijd** in je thema.
Het kan helpen om hierbij van achter naar voor te denken. Dit wil zeggen dat je start vanuit waar je wil geraken. Je stelt je doel en denkt na over hoe je dit wil bereiken. Hieronder illustreren we dit door een voorbeeld. Je kan dit uitwerken voor zowel het 'grote thema' als de verschillende 'subthema's'.

LANDSCHAPPEN

Verschillende landschappen **ontdekken** om te bekijken wat ideaal is om een tuin aan te leggen.

Bv. Exploratietocht tuinen

RUIMTELIJKE VAARDIGHEDEN

We **werken** met plannen en maquettes om onze tuin vorm te geven.

Bv. Bezoek tuinarchitect en het maken van eigen plan en maquette

FLORA

We **ontdekken** verschillende planten en bloemen, hun bouw en de omstandigheden om te groeien.

Bv. Waarneming rond planten en bloemen/ exploratietocht: tuincentrum

WEER & KLIMAAT

Welke invloed hebben het weer en klimaat op onze tuin? We gaan op **onderzoek**!

Bv. Onderzoek rond effect van water, licht, temperatuur op planten

FAUNA

In onze tuin zitten ook insecten of dieren, we **bekijken** deze van dichtbij en **ontdekken** de bouw en functies.

Bv. Kriebelbeestjes-zoektocht, waarneming insecten, bezoek van een imker

*Aan het einde van dit thema kunnen kleuters een eigen moestuin ontwerpen, aanleggen en verzorgen. Daartoe bouwen ze kennis op over **fauna en flora**, de **bouw** en **groei** van planten, **voortplanting** via zaden, **weersinvloeden** en de inrichting van een **landschap**. Ze passen deze kennis toe bij het plannen, ontwerpen en realiseren van een moestuin en bijhorende **maquette**.*

*Deze **vetgedrukte** concepten komen uit de minimumdoelen/ het leerplan Op.Stap.*

PROJECT:
WIJ LEGGEN EEN TUIN AAN

De kleuters leggen samen een eigen tuin aan op de speelplaats.

DOELEN OMZETTEN NAAR ‘KINDTAAL’ & DOELEN/ LEREN VISUALISEREN

*We weten allemaal dat we **doelgericht** moeten **werken**. Toch merken we dat we in de praktijk soms vooral bezig zijn met de activiteiten zelf: wat gaan we doen, welk werkje past bij het thema of hoe richten we een hoek in? Dat is begrijpelijk, want daar wordt ons onderwijs concreet. Maar het blijft belangrijk om onszelf de vraag te stellen: **wat willen we dat kleuters hier precies leren?***
Daarom staan we hier opnieuw bewust bij stil. Hoe bouwen we voort op wat kleuters al weten? Wat willen we dat ze ontdekken, begrijpen of onthouden? En hoe zorgen we ervoor dat onze activiteiten en speelleeromgevingen niet alleen boeiend zijn, maar ook doelgericht bijdragen aan hun ontwikkeling? En bijkomend: hoe maken we dat leren zichtbaar?

VAN ACTIVITEITSGERICHT PLANNEN NAAR DOELGERICHT HANDELEN…

VAN

Welke activiteit zullen we doen?

Welk werkje past binnen dit thema?

Welke hoeken zullen we aanvullen?

Welke doelen kunnen we achteraf koppelen?

NAAR

Wat willen we kleuters leren?

Welke kennis, vaardigheid of attitude staat centraal?

Wat willen we concreet zien of horen?

Welk aanbod helpt om daar te komen?

VAN LEERPLANDOEL NAAR KINDTAAL

Een **leerplandoel** geeft weer wat we willen bereiken. Om het te **vertalen naar kinderen** zou je je (samen met je kinderen) kunnen afvragen: wat leren wij? Dit kan je ook **zichtbaar maken en verwoorden** naar kinderen.

WAT WILLEN WE BEREIKEN? → *Vertalen naar kindtaal* → **WAT LEREN WIJ?**

GK3.15: de leerlingen kunnen de beweging van de aarde om haar as tonen met behulp van een wereldbol.

Vb. Wij onderzoeken waarom het dag en nacht wordt.

VISUALISEREN IS EEN BEWUSTE DIDACTISCHE KEUZE

Wanneer kan visualiseren helpen?

- Om de focus zichtbaar te maken
- Om met kleuters terug te blikken
- Om taal en begrippen te ondersteunen
- Om een doel herkenbaar te verbinden met concrete ervaringen.

Wat is belangrijk?

- Niet elk doel moet gevisualiseerd worden
- Een afbeelding alleen maakt een doel niet concreet
- Bij (jonge) kleuters staan concreet materiaal, handelen en ervaren voorop
- Bouw geleidelijk op doorheen de kleuterschool

ZOEK OOK NAAR ALTERNATIEVEN OM LEREN ZICHTBAAR TE MAKEN

Bv. Mindmap, schema, denkbeelden, fotomuur, wandfries, presentaties, ….

Denk ook aan foto’s of tekeningen vanuit je impressies !

CRITERIA VOOR GOEDE THEMADOELEN

Later in dit document zie je dat je themadoelen moet bepalen. Niet elk leerplandoel kan gekozen worden als themadoel. Hiervoor zijn er een aantal criteria.

EEN GOED THEMADOEL…

- Draagt de **inhoudelijke kern** van het thema
  - *Kennis inzichten en concepten die leerlingen gedurende meerdere weken kunnen opbouwen*
- Heeft voldoende **breedte**
  - *Meerdere activiteiten ,gesprekken en kennisinhouden zijn mogelijk*
- Laat zich **opsplitsen** in meerdere **subdoelen**
  - *Linken met subthema’s moeten mogelijk zijn*
- Heeft een sterke **kenniscomponent**
  - *Komt uit de zaakvakken*
- Kan leiden tot **betekenisvolle denk- en onderzoeksvragen**
  - *Nodigen uit tot denken en onderzoeken*
- Creëert kansen voor **integratie** van **andere disciplines**
  - *Waar zijn er nog kansen?*

(BRON: Katholiek onderwijs Vlaanderen)

VERDER AAN DE SLAG BINNEN DIT THEMA:

Zoals eerder aangegeven, geven de **zaakvakken** en de bijbehorende doelen richting aan je thema. Ze vormen als het ware de **ruggengraat** van je thema. Tegelijk werken we in de kleuterklas steeds **geïntegreerd**. Daarom is het belangrijk om binnen het hele thema ook **heel bewust kansen** te creëren voor **Nederlands en communicatie** en **wiskunde**. Vanuit deze leergebieden kan je verder nadenken over passende activiteiten, speelimpulsen en ervaringen die aansluiten bij de inhoud van je thema. Hieronder vind je enkele mogelijke koppelingen die je kan maken. Om hierin doelgericht te kunnen werken, is het belangrijk dat je de doelen voldoende kent en ze er tijdens het vormgeven van je thema ook effectief bijneemt. Je maakt een gevarieerd aanbod vanuit **meerdere disciplines** (bv. muzische vorming , Rooms-katholieke godsdienst, lichamelijke opvoeding en motoriek, ICT, ...) uit het leerplan!

EXPLORATIETOCHT TUINEN

Inzetten op getallenkennis: tellen van verschillende planten en bloemen in tuinen

Classificeren van bloemen en planten

Meten van tuintjes (met en zonder maateenheid)

Op voorhand woordenschat vastleggen die je wil aanhalen tijdens de tocht > denk aan de woordenschat binnen 'landschappen'

Na de tocht een kringgesprek 'wat vond ik het mooiste in de tuin'

…

TUINARCHITECT EN MAQUETTES

Werken met vormen als legende in de plannen

Werken met patronen in de tuin

De tuinarchitect het belang van meten laten benadrukken

Legendes schrijven voor onze tuin

Maquettes aan elkaar laten voorstellen

….

INSECTEN EN DIEREN

We maken onze omheining zo dat er geen dieren door kunnen

We ontdekken en tellen slakken in onze tuin

Bijhouden, turven en opschrijven welke dieren er in onze tuin gespot zijn

Infoposters maken over dieren

…

Verder komen er wellicht nog andere kansen tevoorschijn doorheen het thema.. dit kan door inbreng van de kinderen of door een spoor dat je uitgaat met de klas. Bij het thema 'we ontwerpen onze eigen tuin' komen kleuters misschien vanuit het prentenboek 'Rikki en de tuin van opa' op het idee om een vogelverschrikker te maken, een ideale kans om aan de slag te gaan met ontwerpend leren. Dit is een voorbeeld hoe het vanuit de kleuters kan komen, maar evengoed kan jij dit op voorhand voor ogen hebben. Ook dit vergt kennis van de doelen en ze erbij nemen tijdens het vormgeven van je thema…

DRIE PEDAGOGISCHE DIMENSIES

… AAN DE SLAG ZOALS EEN GOEDE DJ

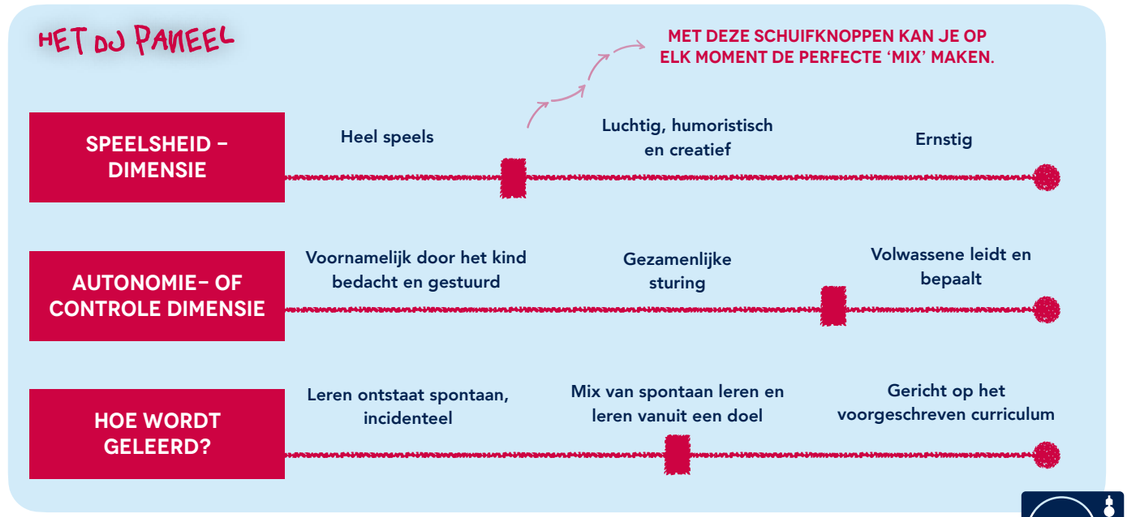
Een sterke kleuterpraktijk gaat niet alleen over wat je doet, maar vooral ook hoe je het doet: met welke toon, hoeveel initiatief je de kinderen geeft en in welke mate je een doel voor ogen houdt. Drie dingen maken hierbij het verschil; speelsheid, autonomie en doelgerichtheid. Deze drie dimensies kunnen je helpen om activiteiten te ontwerpen en bij te sturen. Ze geven een houvast in de kleine en grote keuzes die jij elke dag maakt. (Kleuterleerkracht p181-182 & Kleuters en leren p 58-59)

Wie neemt het initiatief en de touwtjes in handen? Een goede balans tussen structuur en vrijheid is belangrijk! In welke mate hebben kleuters inspraak, mogen ze kiezen?

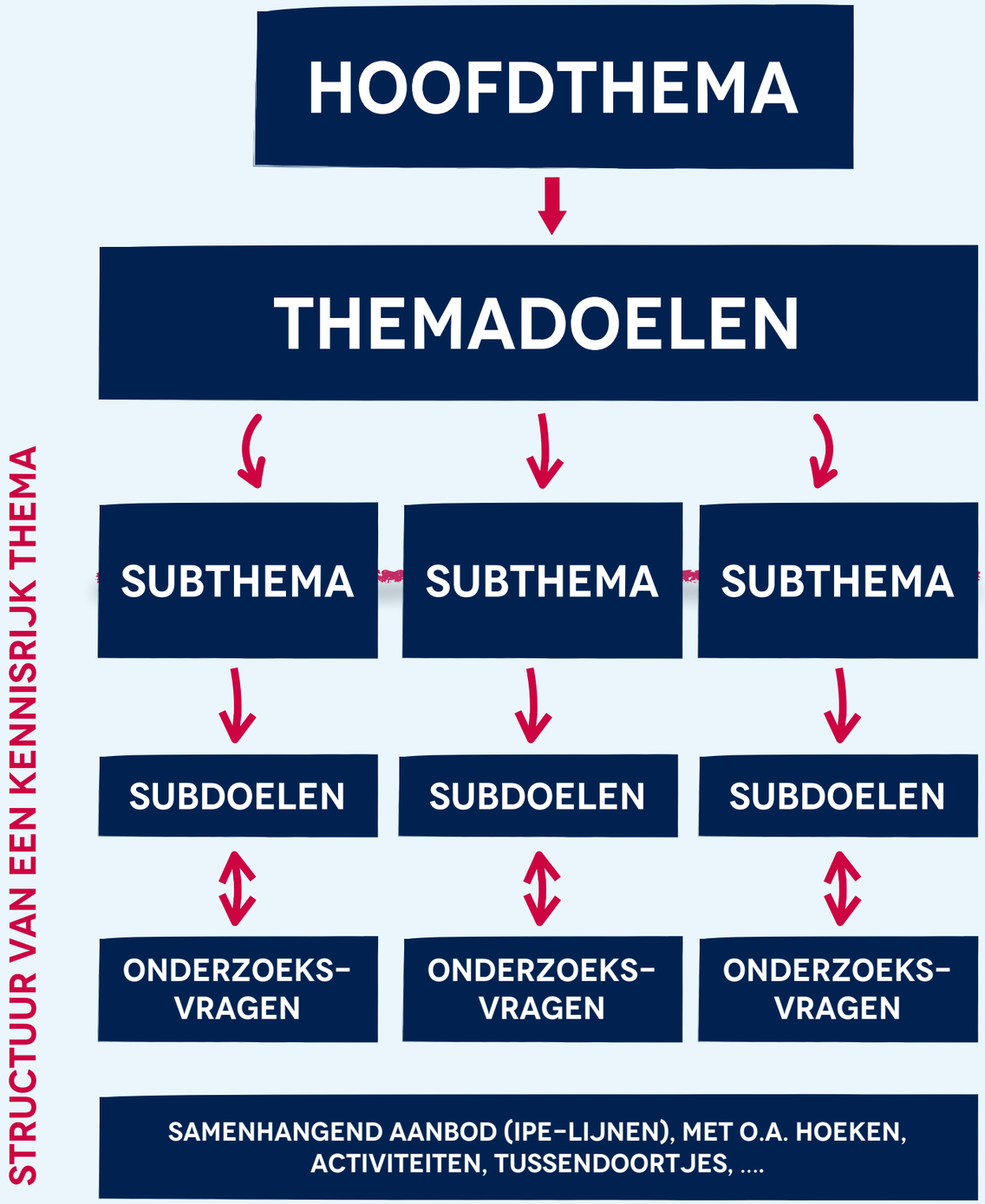
Speelsheid is een essentiële factor bij kleuters. Het draagt bij tot betrokkenheid, motivatie, creativiteit en emotioneel welzijn. Dit gaat ook over de houding van de leerkracht en hoe die kijkt, spreekt, beweegt en speelt.

Leren varieert van spontaan en ontdekkend tot expliciet en doelgericht. Beide vormen zijn waardevol en versterken elkaar! Soms leren kleuters spontaan, op andere momenten werk je heel gericht naar een doel toe! Doelgericht betekent niet dat de leerkracht voortdurend leidt. Het betekent dat de leerkracht weet welk leren zij nastreeft en bewust kiest wanneer zij stuurt, meespeelt, vragen stelt, uitlegt of ruimte geeft.

Dit model laat zien dat je altijd schakelt tussen verschillende assen. Door hier bewust over na te denken kom je verder dan de klassieke werkvormen (vrij spel, kring, instructie) en voorbij de hardnekkige (en onjuiste) tegenstelling tussen spel en leren. Het gaat in dit model over balans; niet alles in het midden houden, maar bewust bewegen langs de verschillende assen.

HOE BOUW IK EEN KENNISRIJK THEMA OP ?

Je kiest je hoofdthema vanuit de leerplandoelen, met oog voor je kleuters, de eigenheid en leeftijd en de leefwereld van de kinderen. Dit thema werk je idealiter over een langere tijd uit (bv. 4 tot 6 weken) zodat je diepgang kan creëren.

Bv het thema: Wij leggen een tuin aan!

Je selecteert 3 tot 5 themadoelen* die je haalt uit de zaakvakken van het leerplan. Deze kunnen komen uit volgende disciplines: aardrijkskunde, geschiedenis, muzische vorming, wetenschap en techniek. Je bedenkt wat je op het einde van je thema met de kleuters wil bereiken. Themadoelen lopen als een rode draad doorheen de verschillende subthema's. Nieuwe kennis bouwt voort op eerdere kennis en wordt herhaald, verbonden en verdiept.

Bv. Ik selecteer vanuit de zaakvakken doelen rond aardrijkskunde (landschappen en het weer) en wetenschap en techniek (organismen).

! * LET OP: niet alle leerplandoelen zijn geschikt als themadoel! (Zie hierboven)

Je bepaalt vanuit je hoofdthema en themadoelen enkele subthema's. Dit kunnen er meerdere zijn. Rond deze subthema's werk je een bepaalde tijd. Het kan helpend zijn om deze subthema's te verwoorden als vragen. Mogelijks komt er tijdens je thema ook nog een nieuw subthema vanuit de kleuters.

Bv. Op welke manieren ontwerpen we de tuin? - Hoe zien de planten en bloemen er uit in onze tuin? - Wie leeft er allemaal in de tuin en waarom?

Per subthema kies je een aantal subdoelen waar je doorheen deze week op zal focussen. Vanuit deze subdoelen kan je een aantal onderzoeksvragen opstellen. Dit kan zowel met de kleuters als vanuit de leerkracht. Het ontwerpen van onderzoeksvragen kan ook richting geven voor je subdoelen. Het is dus een wisselwerking. Je koppelt hier ook de doelen van bv. wiskunde of Nederlands en communicatie.

Je zal er deze weken voor zorgen dat kinderen antwoorden krijgen op hun onderzoeksvragen. De subdoelen die je selecteert zijn o.a. de kennis en vaardigheden (competenties) die kleuters nodig hebben om deze onderzoeksvragen op te lossen.

Bv. Op welke manieren ontwerpen we de tuin?- Welke soorten tuinen zijn er? - Hoe maken we een plan en ontwerpen we een maquette? - Waar moet je rekening mee houden bij het ontwerpen van een tuin? - Hoe groeien planten het beste in een tuin? - … (hieruit maak je uiteindelijk een selectie)

Per subthema ontwerp je een krachtige speelleeromgeving die kinderen ertoe brengt antwoorden te vinden op de onderzoeksvragen. Hierbij blijft er uiteraard veel oog voor beleving, spel, impressies, ..

STAPPENPLAN OM TOT EEN KENNISRIJK THEMA TE KOMEN:

Doorheen het hele proces: verdiep je inhoudelijk in je thema en neem het leerplan erbij.

1. **KIES EEN THEMA / ONDERWERP**
   Bepaal het vanuit de leerplandoelen, je kleuters en de (be)leefwereld….
2. **KIES EEN AANTAL THEMADOELEN**
   Als werkbaar richtgetal voor deze manier van themaplanning: ongeveer een 3- tot 5-tal, deze doelen komen meestal uit de 'zaakvakken'
3. **BRAINSTORMEN EN CLUSTEREN**
4. **KIES EEN 'SCHERPE' NAAM VOOR JE HOOFDTHEMA**
   Ook hier kan een 'vraag' soms helpen!
5. **BEPAAL EEN AANTAL SUBTHEMA'S (BINNEN JE HOOFDTHEMA)**
   Gebruik hiervoor je brainstorm en de vooropgestelde doelen!
6. **WORD INHOUDELIJK EXPERT BINNEN JE THEMA/ SUBTHEMA'S**
7. **BRAINSTORM OPNIEUW BINNEN DE SUBTHEMA'S** → DIT KAN SAMEN MET JE KLEUTERS!
8. **BEPAAL EEN AANTAL SUBDOELEN PER SUBTHEMA**
   FORMULEER ONDERZOEKS- EN DENKVRAGEN PER SUBTHEMA
   Dit staat in wisselwerking! Hier kan je doelen kiezen uit alle disciplines!
9. **BEDENK WAT KLEUTERS NODIG HEBBEN OM DEZE ONDERZOEKSVRAGEN 'OP TE LOSSEN'**
10. **BEPAAL DE STREEFWOORDEN / RIJKE WOORDENSCHAT**
11. **ONTWERP KRACHTIGE IMPRESSIE-PROCES-EXPRESSIE LIJNEN**
12. **WELKE HOEKEN EN ACTIVITEITEN ZIE JE IN DE KLAS?**
13. **BRENG DIT SAMEN IN EEN SAMENHANGEND WEEKROOSTER**

Inhoudelijk expert worden en brainstormen gaan hand in hand.

Gebruik dit niet als een vast recept, maar als een denkkader…

AANDACHTSPUNTEN!

- *Bedenk hoe je het leren zichtbaar zal maken!*
- *Stimuleer taal en wiskunde doorheen de hele dag!*
- *Gebruik kwalitatieve prentenboeken en informatieve boeken, zorg voor een rijk boekenaanbod!*
- *Het aanbod is steeds gericht op onze vooropgestelde doelen.*
- *Reflecteer tussentijds!*
- *Denk aan herhaling om het leren vast te zetten.*
- *Bekijk tussendoor en aan het einde de gevisualiseerde doelen: zijn ze behaald?*

EN VERGEET NIET…

Geniet van het samen ontdekken en bijleren

Gebruik je eigen verwondering en nieuwsgierigheid en wakker deze zo aan bij de kleuters

Spel is de motor van leren bij kinderen

Kijk en luister naar kinderen en zie wat ze nodig hebben

…

EEN PRAKTIJKVOORBEELD VAN EEN KLAS MET ALLE LEEFTIJDEN KLEUTERS!

***Exploratietocht de tuin**: begrippen leren kennen i.v.m. landschappen. Een sterke impressie om elke kleuter een goede start te geven in het thema. Een impressie is niet alleen bedoeld om kinderen enthousiast te maken. Ze bouwt ook **gemeenschappelijke voorkennis** op.*

***Samen brainstormen over de inrichting van de tuin:** begrippen herhalen en voorkennis activeren*

START VAN HET THEMA

LANDSCHAPPEN

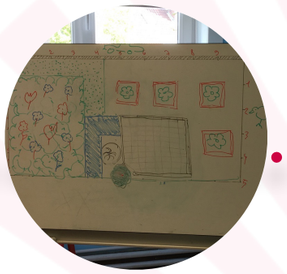
RUIMTELIJKE VAARDIGHEDEN

***Bezoek van een tuinarchitect:** deze man legt ons uit hoe je een plan kan tekenen (met legende). We gaan samen meten in de tuin om de juiste afmetingen en posities te bepalen, hierna tekenen we samen het plan op een groot whiteboard. Het plan zetten we ook om in een 3D maquette. In de tuinarchitectenhoek kunnen kleuters zelf ook nog plannen maken. De jongere kleuters werken met Duplo en de oudere kleuters met LEGO.*

Werken in de hoek:
plattegronden en plannen uittekenen

***Waarneming:** zaaien en planten. We verkennen zaadjes en planten in een waarneming.*

***Tafelaanbod:** werken met schrijfpatronen (legende plannen) en zaadzakjes maken voor de winkel.*

FLORA

***Start klaarmaken tuin :** na het kiezen van de locatie en wat tips van de tuinarchitect gaan we aan de slag met het klaarmaken van ons tuintje. We doen de eerste voorbereidingen. We maken een afbakening, plaatsen omheining en voorzien een vogelverschrikker, want dat wouden we graag maken na het boekje 'Rikki en de tuin van opa'. Zo gingen we aan de slag met wiskunde, motoriek en ontwerpend leren… De tuinarchitect gaf ons de eerste plantjes cadeau. We moesten ze ver genoeg van elkaar planten, omdat de plantjes groter zouden worden en dus ruimte nodig hadden. De kinderen van het eerste en tweede leerjaar kwamen ons helpen. Ook tijdens de speeltijd werkten we graag verder aan onze tuin. Er werden ook nog extra grasmatten en potgrond gebruikt om de tuin helemaal klaar te maken!*

Praktijkverhaal: Sofie Martin & Liese Allard in De Driehoek - vestiging de Cocon (Bocholt)

Exploratiebak teelaarde: *om deze ervaringen vast te zetten maken we ook een exploratiebak in de klas. Hier kunnen we de handelingen vastzetten die we in de tuin leerden. Ook voegen we hier stenen met letters aan toe om woorden na te leggen in deze bak. In de boekenhoek zijn er heel wat soorten boeken over planten en bloemen te vinden!*

Exploratietocht naar het tuincentrum : *onze tuin is wel nog erg leeg, hoe komen we aan bloemen en planten? We gaan op uitstap naar het tuincentrum. Opnieuw een impressie om alle kleuters kansen te geven. Hier bouwen we terug op verder. Per dag houden we bij wat we gedaan en geleerd hebben in de tuin (doelen zichtbaar maken) , dit nemen we mee om aan de man van de winkel te tonen.*

Vertaling naar de klas - een eigen tuincentrum èn rolband : *In het tuincentrum kochten we veel bloemen voor in onze tuin. We zagen hier ook dat je moet betalen, een rekening krijgt, er prijzen zijn.. maar ook een rolband in de winkel. Dat vonden we zo cool, dat we er zelf ook eentje wouden maken. We gingen ontwerpend leren, maar zetten ook veel wiskunde in! In het tuincentrum zagen we ook decoratie en vazen, deze gingen we zelf creëren.*

Planten in eigen tuin : *Alles wat gekocht werd moesten we planten in onze tuin. Dat deden we volgens een bepaald patroon (zie plan) en op een rechte lijn. Dit hadden we geleerd van de tuinarchitect en van Rikki.*

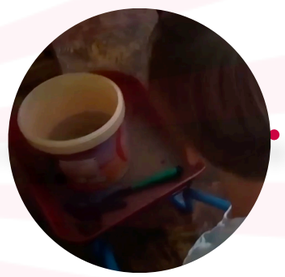

Onderzoekje naar omstandigheden om te groeien. *We deden een onderzoek naar wat een plantje nodig heeft om te groeien, hier kwam o.a. uit dat een plant water nodig heeft dus water geven maar!*

Insectenzoektocht en waarneming insecten: *In onze tuin leven ook diertjes! We gaan ze zoeken, bekijken ze van dichtbij en leren waarom ze (misschien) nuttig zijn in onze tuin. Specifiek gaan we in op slakken en de bompa van Lander komt op bezoek, want hij is een imker!*

WEER & KLIMAAT

FAUNA

Tuin afwerken: *de kleuters willen een terras, dit oefenen we met topologie en we maken ook kaartjes voor de moestuin. We maken onze eigen fontein. Tussendoor genieten we van een picknick in onze tuin. We lezen hier ook af en toe een boekje in plaats van in de klas.*

Bezoek imker: *We leren over bijen en krijgen een pot honing om te proeven!*

ZIJSPOREN!

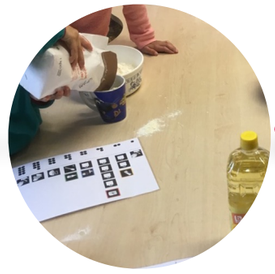
Tuinmeubelen maken: *We maken onze eigen tuinmeubelen om in de tuin te gebruiken, zo werken we aan constructies.*

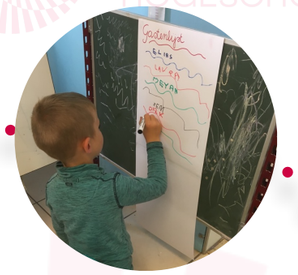

REPRESENTEREN EN ZICHTBAAR MAKEN !

Receptie organiseren: *Voor de opening van onze tuin geven we een receptie aan de oudere leerlingen van de school. Hier moet nog heel wat voor gebeuren! We schrijven een gastenlijst, ontwerpen zelf kommetjes om onze hapjes in te doen, we maken ook wat versiering, …*

Tuinhoek: *We oefenen in onze tuinhoek en dekken de tafel. Alle hapjes hebben een link met onze tuin: de radijsjes en tuinkers komen uit de tuin, de honing van de imker. Hierna zetten we alles klaar, we tellen hoeveel zitplaatsen we nodig hebben, we doen nog een keer een generale repetitie…*

Beelden in tuin: *buiten werd ons werk en leerproces zichtbaar door een fotomuur die de vooruitgang van de tuin liet zien.*

Trots: *Wat zijn we trots op onze tuin: met pad, bloementuin, moestuin, fontein en terras.. net zoals op ons plan!*

HET EINDRESULTAAT

PROJECT:
WIJ LEGGEN EEN TUIN AAN

De kleuters leggen samen een eigen tuin aan op de speelplaats.

EXTRA UITLEG BIJ DIT THEMA: Dit thema vertrok vanuit de zaakvakken maar er kwam ook heel wat taal en wiskunde in voor. Er was een mooie mix tussen doelgericht leren maar ook incidenteel leren. Er was ruimte voor inbreng van de kleuters en zijsporen durven nemen, zonder het grote plan uit het oog te verliezen. Het leren was betekenisvol waardoor er veel motivatie en betrokkenheid was bij de kleuters. Het leren was vooral concreet en door èchte ervaringen. Er was sturing vanuit de leerkrachten, maar er was ook plaats voor de stem van de kinderen. Alle ervaringen konden verwerkt, verruimd en vastgezet worden in spel en hoeken. Het model van het 'DJ-paneel' werd gebruikt en er was variatie in speelsheid, doelgerichtheid en autonomie.

Kennisrijk werken staat dus niet tegenover spelen, integendeel, het kan het spel net verrijken en versterken. Kennisrijk werken wil dus ook niet zeggen dat kleuters vanaf nu enkel werkblaadjes kunnen maken. Dit thema leefde meer dan 5 weken in de klas, en zowel jonge als oudere kleuters bleven geboeid en bijleren. Ze waren trots op alles wat ze geleerd hadden en hadden meerdere kansen om dit te tonen, zeker niet alleen met werkjes op papier.

KENNISRIJK ≠ SCHOOLS, KENNISRIJK ≠ VEEL WERKBLAADJES, KENNISRIJK ≠ DE LEERKRACHT DIE VOORTDUREND UITLEGT

Praktijkverhaal: Sofie Martin & Liese Allard in De Driehoek - vestiging de Cocon (Bocholt)

WELKE HOEKEN WAREN WAARDEVOL IN DIT THEMA?

ONTWERP BUREAU

EXPLORATIEBAK POTGROND

VERRIJKTE LEESHOEK

DE TUIN (BUITEN)

TUINCENTRUM

VERRIJKTE BOUWHOEK

VERRIJKTE BOUWHOEK

DE TUIN (BINNEN)

WELK AANBOD IS NOG ZEER WAARDEVOL IN DIT THEMA?

EEN AANTAL VOORBEELDEN

Herhaald voorlezen: 'Heel keverburg kookt' of 'het viel uit de lucht' + **aanleren klank-tekenkoppeling**

Procesgerichte beeldactiviteit: 'mijn droominsect'

Aan de slag met **levensbeschouwelijke verhalen (bijbel)**

Visualiseren van de **streefwoordenschat**

Leren zichtbaar maken aan de hand van een **wandfries**

Aanleren van een **themalied of versje**

NATUURLIJK KON DE PERS NIET ONTBREKEN BIJ HET AANLEGGEN VAN EEN SCHOOLTUIN...

© Marijke Schepers

Kleuters Driehoek De Cocon ontwerpen eigen tuin

De afgelopen weken werkten de kleuters van de Cocon in Kreyel hard aan hun eigen tuintje. Vijf weken lang gingen ze daarmee aan de slag. Alles wat ze deden, beslisten de kleuters zelf, mits wat ondersteuning van de juffen.

Voor het maken van hun eigen tuintje doorliepen de kleuters verschillende stappen. Ze startten met een brainstorm rond de tuin. Ze gaven aan wat ze graag in de tuin wilden zien en voor extra inspiratie bezochten ze ook een tuintje in de buurt. De kleuters wilden graag gras, een padje, een fontein, bloemen, groenten, een vogelverschrikker, een omheining en een terras.

En dus gingen ze aan de slag! Ze maakten eerst een lijst met wat er allemaal moest gebeuren. De tuinarchitect kwam op bezoek om samen een plan te ontwerpen, de tuin op te meten en maquettes te maken. En dan begon het echte werk. De kleuters begonnen met het plaatsen van een omheining, waarvoor ze honderden bamboestokjes in de grond moesten slaan. Vervolgens werden de plantjes, die ze binnen gezaaid hadden, naar buiten verpot. Omdat die niet snel genoeg groeiden, brachten ze een bezoek aan het tuincentrum AVEVE in Gerdingen. De eigenaar gaf veel uitleg en de kleuters kozen allemaal één plantje dat ze hierna planten in het tuintje.

Later kwam er nog een fontein en hielden enkele jongens zich bezig met het bouwen van een terras en een pad. Bovendien kwam er nog een vogelverschrikker! De rest van de weken waren er nog vele andere activiteiten. Er kwam een imker op bezoek er de kleuters zochten naar kriebelbeestjes en hun functies in de tuin. Als afsluiter van het grote project deden ze een receptie voor de rest van school. De kleuters hadden hapjes en drankjes voorzien. Ze gaven een speech en vertelden wat ze allemaal gedaan hadden om de tuin tot stand te brengen. Met veel voldoening en trots keken de kleuters en juffrouwen terug op het proces.

Praktijkverhaal: Sofie Martin & Liese Allard in De Driehoek - vestiging de Cocon (Bocholt)

ENKELE BELANGRIJKE KADERS!

Doorheen dit document kom je enkele begrippen en kaders tegen, zoals bijvoorbeeld: IPE-lijnen, impressies, betrokkenheidsverhogende factoren, hoofd-hart-handen. Hieronder een korte uitleg bij enkele belangrijke kaders.

VAN IMPRESSIE TOT EXPRESSIE: IPE-LIJNEN

IMPRESSIE
INPUT

WAUW

De kleuter heeft op dit moment weinig indrukken en ervaringen rond dit onderwerp.

Een **impressie** zorgt voor:
- **Ervaringen** die **ingrijpend** zijn en hun **fascineren**
- Iets wat de kleuters **raakt**, wat hun **zintuigen** prikkelt
- Iets wat **verwondering** opwekt bij de kleuters

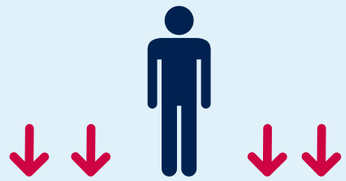
Denk aan **hoofd** (denken, begrijpen, weten), **hart** (gevoelens, passie, beleving ervaring) en **handen** (doen, praktisch, ontdekken, handelen).

CONCREET: THEMA RESTAURANT*

- Een exploratietocht naar het restaurant
- Een kookactiviteit in de klas
- Waarneming van kookgerei
- Bezoek van een kok in de klas
- ...

PROCES
VASTZETTEN, VERDIEPEN, VERBREDEN, VERANKEREN

AHA

Nadat de kleuter verschillende indrukken/ impressies kon opdoen ga je als juf of meester samen met de kleuters alles **vastzetten, verdiepen, verbreden, verankeren.** De indrukken van kleuters kunnen '**zakken**'.

De kleuter wil nu verwerven, wil begrijpen, wil kunnen, wil oefenen, wil het geleerde **vastzetten** in zichzelf. We zien kleuters hier **'fundamenteel' leren.**

CONCREET: THEMA RESTAURANT

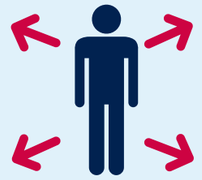
Vastzetten
- Servetten plooien en tafel dekken
- Dramatiseren: Hoe gaat het er aan toe op restaurant

Verdiepen
- Proefspel: samen smaken herkennen
- Vertelplaat over restaurant

Verbreden
- Kringgesprek over 'vegetarisch zijn'
- Filmpje; restaurants over de wereld

EXPRESSIE
OUTPUT

KIJK WAT IK KAN

Expressie is het **uitdrukken** van beleefde impressies. Elke betekenisvolle ervaring - impressie- drijft een kleuter naar handeling waarin die ervaring tot uitdrukking -expressie wordt gebracht.

De kleuter deed héél veel ervaringen, inzichten, kennis, indrukken op en heeft die kunnen vastzetten, verdiepen, verrijken en verbreden, er is iets veranderd binnenin. Nu wil de kleuter dit uiten. De juf of meester biedt verschillende **expressiewegen** of **presentatiewegen** aan om **uiting** en **uitdrukking** mogelijk te maken. Nu kan de juf of meester zien dat de inhoud echt **verankerd** is in de kleuter. De kleuter kan de inhoud zelf oproepen en tonen of uiten in verschillende situaties.

CONCREET: THEMA RESTAURANT
- Rollenspel in restauranthoek
- Recept tekenen in receptenboek van de klas
- Eetbereidng maken voor de ouders/ andere kinderen van de klas

HOOFD-HART-HANDEN

Door zelf te **handelen**, dingen te **beleven** en met hun **zintuigen waar te nemen**, doen kleuters indrukken op. Deze indrukken leiden tot nieuwe leerervaringen.

- **Hoofd:** kleuters ontdekken nieuwe dingen, leren meer kennen en begrijpen de wereld om hen heen steeds beter.
- **Hart**: kleuters beleven en ervaren gevoelens en ontwikkelen hun eigen kijk op de wereld en hun waarden.
- **Handen (en zintuigen)**: kleuters doen zelf ervaringen op, oefenen vaardigheden en zetten hun zintuiglijke indrukken vast.

Zo worden kleuters steeds competenter in het begrijpen van de wereld om hen heen.

Voorbeeld de kastanjebolster:
- **Handen en zintuigen:** Voelen aan de buitenkant en de binnenkant van een kastanjebolster en ontdekken dat de binnenkant zo zacht is als een handschoen.
- **Hoofd:** Ontdekken dat de kastanjebolster stekels heeft om zich te beschermen tegen dieren en dat de kastanjes erin eetbaar zijn.
- **Hart:** De bolster prikt en dat doet mij pijn.

(CEGO, centrum voor ervaringsgericht onderwijs)

BETROKKENHEIDSVERHOGENDE FACTOREN

Betrokkenheid is een belangrijke indicator voor de kwaliteit van het leerproces. Betrokken kinderen zijn geboeid, nieuwsgierig en actief aan het leren. Als leerkracht kan je deze betrokkenheid stimuleren door bewust in te zetten op betrokkenheidsverhogende factoren die kinderen uitdagen, motiveren en aanzetten tot diepgaand en betekenisvol leren.

POSITIEF KLASKLIMAAT	VOORTBOUWEN OP MOGELIJKHEDEN	WERKELIJKHEIDSNABIJ	ACTIVITEIT	INITIATIEF
Een positief klasklimaat berust op warme, opbouwende en respectvolle relaties tussen kinderen, de leerkracht en de klasgroep. Je creëert een omgeving waarin iedereen zich goed voelt.	Je aanbod sluit aan bij wat kinderen kunnen en hen interesseert. Je houdt rekening met verschillen en stemt de uitdagingen af op hun behoeften en mogelijkheden.	Je prikkelt de nieuwsgierigheid en verwondering van kinderen door aan te sluiten bij hun leef- en belevingswereld. Zo stimuleer je hun spontane interesse en verkenning.	Je stimuleert kinderen om actief bezig te zijn, zowel fysiek als mentaal. Je geeft hen kansen om energie kwijt te raken, mee te doen en zelf na te denken.	Je geeft kinderen ruimte om keuzes te maken, eigen ideeën in te brengen en problemen op te lossen. Zo krijgen hun persoonlijke interesses en inbreng kansen om tot uiting te komen.